

קשר אל הקוראים

או אם הוא נוקט באיפה ואיפה. כמה עתונים שופכים זעמם ולעגם ובקרתם על התנהגות לא הוגנת של צבורים או ארגונים או עתונים, שאינם מאנשי שלומם, ועתון זה עצמו משתמש באותם האמצעים הגונים לגבי יריבו ומתנגדיו שהוא פוסל אצל הזולת [...]

דומה כי טענותיו העקרוניות של בן-גוריון תקפות בהווה לא פחות מאשר לפני חמישים שנה. זאת מפני שבתרבות הציבורית הנשלטת על ידי עקרונות ה"תקינות הפוליטית", ועל ידי "זכות הציבור לדעת" והאידיאל של ביקורת "חתרנית", הופכת העיתונות יותר ויותר לגורם פוליטי פעיל בחיי החברה. בכך היא מחליפה את התפקיד של המתריע החברתי, בזה של הנאבק למען עמדה של השפעה פוליטית. דבר זה מוביל פרשנים, כתבים ושדרים לקירבה יתרה אל הפוליטיקאים, וקירבה זו מטשטשת יותר ויותר את הריחוק ההכרחי בין הפרשן לבין הפוליטיקאי. כתוצאה מכך מאבדת העיתונות את מעמדה המוסרי כפרשן אמין של מעשי השלטון וכמתריע ישר מפני תוצאותיהם השליליות האפשריות.

אופיה הפוליטי האוטונומי של העיתונות ושל התקשורת בהווה מחליף את האופי הפוליטי-מפלגתי שהיה לה בתקופה שבה כתב בן-גוריון את דבריו, אולם בהבדל חשוב. בעבר ניסו המפלגות לעצב את דעת הקהל באמצעות עיתונים, ואילו בהווה העיתונאים חותרים להשפיע על מנהיגי המפלגות במאמריהם ובהופעותיהם התקשורתיות. בכך תופסת הגישה השיפוטית של יחידים את מקום העמדה הביקורתית של גופים פוליטיים מבלי שהראשונים ישאו באחריות אישית לדבריהם ולעצותיהם.

תופעה זו ראויה היום לדיון ציבורי מעמיק בגלל משמעותה העיונית ויותר מכך בשל משמעותה הפוליטית.

יוסף גורני

גיליון זה של קשר רואה אור בנסיבות מדיניות דרמטיות של חילופי שלטון שהעיתונות והתקשורת הלאומית מעורבות בהן באופן נמרץ. מצאנו לנכון להתייחס לתופעה זו במבט אל העבר וממנו.

דוד בן גוריון נענה להזמנתו של עורך מעריב אריה דיסנצ'יק וכתב מאמר בשם "על העיתונות" שהתפרסם בגיליון העשור של העיתון (מעריב 15.2.58)

בקטע מתוך המאמר המובא להלן קובע בן-גוריון שלושה עקרונות מוסריים ציבוריים אשר לדעתו צריכים להנחות כל עיתון: הגינות כלפי המתנגד; הגינות כלפי המציאות; והגינות כלפי עצמו:

[...] עתון יש ביכולתו לעצב במידה מסוימת דעת הקהל, ויכולת זו מטילה עליו אחריות יתרה. האחריות לא תלויה בדעות שנוקט העתון. בארץ חפשית יש מקום לכל הדעות הכנות, גם אם הם מנוגדות זו לזו בתכלית. יש מקום גם לדעות בלתי מקובלות על ידי הרוב הגדול ואחד מסימני הדמוקרטיה היא שהיחיד זכאי לחלוק על כל המקובל ולדרוש הפיכת הקערה על פיה. ייתכן עתון ימיני ושמאלי – ואין הכיוון של העתון כשהוא לבדו קובע מידת אחריותו וטיבו.

מבחנו האחר של עתון אחראי הוא מידת הגינותו כלפי מתנגד וכשהוא מתווכח עם הזולת או מבקר אותו – אם הוא מתווכח עם הנאמר על ידי הזולת או שהוא שם בפיו הדברים למען הקל על עצמו מלאכת הקטרוג; אם הוא מיחס לו מניעים וכוונות למען השפילו.

מבחן שני – הגינות כלפי המציאות. אם עיתון מנסה לתת לנו תמונה שלמה של הדברים כמו שהם, אם הוא מתאר מאורע, מקרה, משפט, אדם, או חבורה על אורם וצלליהם, או אינו רואה או אינו מראה אלא אור בלבד או צללים בלבד, כלומר שהוא מסלף ביודעים דמויות אנשים ומעשים לשם מטרה מדינית או לשם הגברת הסנסציה.

ומבחן שלישי – אם הוא תובע מעצמו מה שהוא תובע מאחרים,

קשר – כתב עת לחקר תולדות העיתונות והתקשורת בעולם היהודי ובישראל יוצא לאור פעמיים בשנה ע"י מכון ברונפמן לחקר העיתונות והתקשורת היהודית באוניברסיטת תל-אביב. קשר מעוניין לפרסם מאמרי מחקר מקוריים וסקירות מדעיות בכל הנושאים הנוגעים לתולדות אמצעי התקשורת ואנשי התקשורת היהודים, לפעולתם ולהשפעתם, במבט רב תחומי. כל המאמרים יועברו לשיפוט "עיוור" לקוראים מתוך המועצה המדעית ואם יש צורך בכך, גם מחוצה לה. המציעים מתבקשים להגיש את המאמר בתכנת Word לכתובת המערכת: presstau@post.tau.ac.il ויקבלו תשובה תוך שלושה חודשים. האורך הממוצע של המאמר לא יעלה על 8,000 מילים. ההערות והביבליוגרפיה יבואו בסוף המאמר. שיטת הציטוט בהתאם לדיסציפלינה.

המערכת מזמינה סקירות וביקורות על ספרים חדשים בתחום עיסוקו של כתב העת ותציע ביקורות כאלה גם בעצמה. קשר מפרסם גם רשימה של עבודות דוקטור ותזות לתואר שני שאושרו לאחרונה בצירוף תמצית של 250 מילים לכל היותר לתיזה ו-500 לדוקטורט.